

ANDREJ BOTEK*

Metod, arcibiskup „cirkvi moravskej“ a (veľko)moravský katedrálly chrám

BOTEK, A.: Method, Archbishop of the „Moravian Church“ and the (Great)Moravian Cathedral. *Slavica Slovaca*, 56, 2021, No 2, pp. 191-204 (Bratislava).

Pope John VIII. summoned Method in June 879 from Great Moravia to Rome concerning to complaints from the Bavarian clergy. In his letter he named Methodius as „Archbishop of the holy Pannonian Church“ Method came to Rome in the official embassy with the nobleman Zemežizeň. The subsequent events in 880 in Rome were in many way groundbreaking for the ecclesiastical and political development in Great Moravia as well. Pope informed Svätopluk in the bull *Industriae tuae* he is taking his empire under Roman patronage, what meant an immense strengthening in international relations and de facto acknowledgement its independence. At the same time, Method defended himself in all points. Pope confirmed his orthodoxy, allowed the Slavonic liturgy and for the first time named Method as “Archbishop of the holy Moravian Church”. He announced to Svätopluk, Wiching was consecrated for the “holy Nitra Church” as the sufragan of Method. By this act an independent Great Moravian archdiocese was established in ecclesiastical law with its solid structures. The article deals with the circumstances that led to a change in the perspective of papal policy. It is also devoted to the issue of the location of the Methods cathedral. Not only analyzes of hitherto known findings of Great Moravian churches are used, but also a description of the burial place of Archbishop Method, who was buried in his main temple.

Great Moravia, Method, Archbishopric, Moravian Church, Cathedral, Methods grave.

Arcibiskup a pápežský legát Metod pôsobil od roku 874 na Veľkej Morave v napätí s bavorským klerom, ktorý útočil najmä na slávenie liturgie v slovienskom/staroslovienskom¹ jazyku, podozrieval ho však aj z heretického učenia a tieto svoje námietky zasielal zrejme formou sťažností do Ríma. Napätie medzi arcibiskupom a pápežským legátom Metodom a franskými kňazmi vnímal negatívne aj Svätopluk, nielen z dôvodu náboženského, ale hlavne z dôvodu politického – posilňoval svoje mocenské postavenie, výbojmi rozširoval svoje územie a na tieto svoje mocenské podujatia potreboval vnútornú stabilitu v ríši. Názorové disproporcie medzi duchovenstvom dvojakej orientácie vnímal zrejme predovšetkým z tohto hľadiska a nie v ich teologických súvislostiach. Svätopluk sa pravdepodobne na radu svojho radcu Jána z Benátok rozhodol predložiť kauzu na posúdenie Rímu. Bol to totiž kňaz Ján z Benátok, ktorý do Ríma prišiel ako Svätoplukov vyslanec a informoval pápeža o pochybnostiach, ktoré má Svätopluk v otázkach pravej viery – iste následkom zmienených názorových konfrontácií medzi Metodom a franskými kňazmi. Vyplýva to z pápežovho listu zo dňa 14. júna 879 Svätoplukovi.² Pá-

* Doc. Mgr. Ing. arch. Andrej Botek, PhD., Fakulta architektúry a dizajnu STU, Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Nám. slobody 19, 812 45 Bratislava.

¹ V ostatnom čase niektorí autori termín „sloviensky“ nahrádzujú výrazom „slovanský“. V predkladanom príspevku ostávame pri zaužívanom termíne „starosloviensky“, nakoľko je stále používaný v odbornej spisbe (napr. Dudášová-Kriššáková, J.: *Od staroslovienciny k cirkevnej slovančine*. In: *Slavica Slovaca*, 2019, roč. 54, č. 2, s. 156-165). Výraz „sloviensky“ ponechávam len v prípade citovania.

² Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnaе Moraviae Fontes Historici III. Diplomata. Epistolae. Textus Historici Varii*. Edicio secunda, revisa et aucta. Prameny k dejinám Velké Moravy III. Listiny, listy, různé historické texty. Druhé, revidované a rozšírené vydání. Praha: KLP, 2011, s. 153-156; Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Velké Moravy*. Bratislava: SAV, 1964, s. 189. Niektorí autori zastávajú názor, že Ján z Benátok v podstate obvinenia voči Metodovi potvrdil.

pež Svätopluka nielen uisťuje o svojej priazni a modlitbách, ale súčasne ho povzbudzuje veriť tradičnému učeniu, ktoré sa „svätá rímska cirkev od samého kniežata apoštolov naučila...“.³ V rovnaký deň adresoval pápež Ján VIII. list Metodovi, ktorým ho povolal do Ríma, aby sa zodpovedal z obvinení. Z tónu listu sa dá usudzovať, že tieto obvinenia boli vážne.⁴ Hoci Metod pôsobil na Veľkej Morave už aspoň 6 rokov, pápež mu list adresuje slovami: „Najdôstojnejšiemu Metodovi, arcibiskupovi panónskej cirkvi“.⁵ Uvažujúc nad obsahom oboch listov je jasné, že odrážajú spor medzi Metodom a bavorským klérom pôsobiacim na Veľkej Morave.⁶ Franskí kňazi pôsobili na Veľkej Morave už od začiatku 9., stor. a preto činnosť misie byzantských bratov a neskôr Metoda vnímali ako nevítanú konkurenciu.⁷ Hoci povaha tohto sporu, jeho príčiny a priebeh je materiálom na samostatnú štúdiu, a to nielen z cirkevno-právnej oblasti, v tomto príspevku sa mu nebudeme podrobnejšie venovať.

Roku 880 neprichádza do Ríma Metod sám, ale v oficiálne vyslanom sprievode na čele s veľmožom Zemežízňom.⁸ Ide teda o spoločnú akciu, zrejme koordinovanú Svätoplukom. Do Ríma putuje aj Wiching,⁹ pričom z formulácií následného listu pápeža Jána VIII. Svätoplukovi z júna roku 880, známom ako *Industriae tuae*, nie je úplne zrejmé, či Wiching bol súčasťou posolstva vedeného Metodom a Zemežízňom, alebo šiel vlastnou cestou, napr. s deputáciou bavorského kléru, pôsobiaceho na Veľkej Morave. Pápež totiž o ňom Svätoplukovi píše ako o kňazovi „... ktorého si k nám poslal...“.¹⁰ Z toho vyplýva, že Wiching nešiel do Ríma súkromne, ale v Svätoplukovom poverení. O tom, či bol súčasťou spomenutého veľkomoravského posolstva, alebo

Čáky, M.: Kultúrne a politické dedičstvo sv. Cyrila a Metoda vo vzťahu k našej štátnosti. In Lukáčová, M. – Husár, M. – Ivanič, P. – Hetényi, M. (eds.): *Tradicia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda*. Nitra: UKF, 2013, s. 664. Existuje aj opačný názor, že Ján šiel do Ríma preto, aby Metoda obhájil. Charvát, P.: *A montibus usque ad mare: Morava a Benátky v 9. storočí*. In Kouřil, P. et al. (eds.): *Cyrlometodějská misie a Evropa: 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu*. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 227.

³ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 154; Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, c. d., s. 189.

⁴ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 156-157; Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, c. d., s. 188. Pápež používa pomerne ostré formulácie „...dozvedeli sme sa, že pri vyučovaní neučíš to, čo svätá rímska cirkev ... ba sám ľud privádzaš do bludu. ... Dozvedáme sa tiež, že omše spievaš v barbarskom, čiže slovienskom jazyku.“ V závere listu však pápež povoľuje Metodovi kázať v reči ľudu.

⁵ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 156; Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, c. d., s. 189. Bližšie k problematike panónskej ordinácie pozri Botek, A.: *Metodova panónska ordinácia a otázky situovania sídelného chrámu*. In: *Slavica Slovaca*, 2020, roč. 55, č. 3, s. 435-451.

⁶ Po tzv. „Dunajskej synode“ z roku 796 sa bavorské diecézy dohodli s Aquileou na rozdelení pôsobenia v priestore bývalého Avarskeho kaganátu ako i slovanských území. Na teritóriu neskoršej Veľkej Moravy získali postupne dominanciu pasovskí klerici, i keď istú dobu tu zasahovali i kňazi zo Salzburgu. Špetko, J.: *Kristianizácia Slovienov v predcyrlometodskom období (od 5. až do polovice 9. storočia)*. In: Kružliak, I. – Hnilica, J. (eds.): *Prvoučiteľ národa slovenského. Zborník na pamiatku tisícého výročia smrti sv. Metoda*. Rím: Unitas et Pax, 1988, s. 29; Ivanič, P.: *Christianization of the territory of today's Moravia and Slovakia before 863*. In: *Bogoslovni vestnik*, 2020, Vol. 80, N. 3, s. 660; Кардаш, О.: *Проблема розмежування місіонерських сфер впливу латинських церковних діоцезів на пост-аварському просторі першої половини IX ст.* In: *Українсько-угорські етюди*. Вип. 3. Львів: Інститут українознавства, 2019, s. 10-11.

⁷ Niektorí autori zastávajú názor, že v prvopočiatkoch pôsobenia soluňských bratov na Veľkej Morave k stretom s bavorským duchovenstvom nedochádzalo. Marsina, R.: *Zápas o používanie slovanského jazyka v liturgii na Veľkej Morave*. In Lukáčová, M. – Husár, M. – Ivanič, P. – Hetényi, M. (eds.): *Tradicia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda*. Nitra: UKF, 2013, s. 104; Jáger, R.: *Časové vymedzenie vzniku veľkomoravského Nomokánona*. In: *Konštantínove listy/Constantine's letters*, 2018, roč. 11, č. 2, s. 73.

⁸ Čáky, M.: *Kultúrne a politické dedičstvo sv. Cyrila a Metoda vo vzťahu k našej štátnosti*, c. d., s. 665.

⁹ Medzi historikmi sa o ňom často píše ako o benediktínovi „švábskeho pôvodu“ (napr. Marsina, R.: *Metodov boj*. Bratislava: Obzor, 1985, s. 72), pritom dobové správy ho uvádzajú ako Ostrogóta, resp. Alemanu (Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, c. d., s. 112).

¹⁰ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 169; Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, c. d., s. 191.

prišiel samostatne, nemáme presné informácie, i keď viacerí autori jeho účasť v oficiálnej delegácii pripúšťajú.¹¹ V Ríme sa v podstate zopakoval úspech, ktorý dosiahli solúnski bratia v roku 868. Avšak rímsky pobyt priniesol dôležité skutočnosti aj v cirkevno – správnej a tiež v „štátnej“ oblasti. Situáciu reflektuje už zmieneny papežov list *Industriae tuae* z júna 880, z ktorého vyplývajú nasledovné skutočnosti:

Metod sa obhájil vo všetkých obžalobách, osvedčil svoju pravovernosť a pápež povolil aj používanie staroslovienskeho jazyka pri bohoslužbách.¹² Znamená to, že sťažnosti bavorského kléru boli vyvrátené. Nevieme presne, akých teologických otázok sa týkali, predpokladáme však, že šlo aj o formuláciu „Filioque“ v *Crede*.¹³ Mohli sa však týkať aj iných vieroučných otázok. Druhou skutočnosťou bola kauza staroslovienskej liturgie. Aj tú Metod obhájil, dokonca pápež sám argumentuje v jej prospech okrem iného aj slovami: „Veď ani viere, ani náuke nijako neprekáža, či už omše spievať v tomže slovienskom jazyku, či čítať sväté evanjelium alebo sväté čítania Nového alebo Starého zákona správne preložené a vysvetľované.“¹⁴ List je však s pápežovým dovetkom v tom zmysle, že evanjelium sa má čítať najprv latinsky a pre Svätopluka, ak si žiada, sa majú omše slúžiť len latinsky.¹⁵

Dôležitou súčasťou sú pápežove zásahy do cirkevno – správnej štruktúry. Pápež informuje Svätopluka o potvrdení Metoda v postavení arcibiskupa a súčasne uvádza: „Aj toho kňaza Wichinga, ktorého si k nám poslal, vysvätili sme ako zvoleného biskupa svätej cirkvi nitrianskej; prikázali sme mu, aby svojho arcibiskupa vo všetkom poslúchal...“¹⁶ Pápež súčasne povzbudzuje Svätopluka, aby poslal i iného kňaza alebo diakona, vhodného na biskupské svätenie, „... aby spomenutý váš arcibiskup mohol s týmito dvomi nami vysvätenými biskupmi ... vysväcovať pre iné miesta, v ktorých biskupi majú a môžu dôstojne žiť.“¹⁷ Z uvedenej formulácie vyplýva,

¹¹ Napr. Čáky, M.: Kultúrne a politické dedičstvo sv. Cyrila a Metoda vo vzťahu k našej štátnosti, c. d., s. 665; Judák, V.: Filioque – cesta k rozkolu? In Lukáčová, M. – Husár, M. – Ivanič, P. – Hetényi, M. (eds.): Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda. Nitra: UKF FF, 2013, s. 522.

¹² Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 172-173; Marsina, R.: Zápas o používanie slovanského jazyka v liturgii na Veľkej Morave. c. d., 2013, s. 107.

¹³ Na I. Konštantínopolskom sneme v roku 381 sa prijala do *Crede* formulácia o Sv. Duchu, že vychádza z Otca. V západnej časti Cirkvi sa najmä v polemike s viacerými herézami postupne vyvíjala spresňujúca trinitárna teológia. Formulácia „z Otca i Syna – Filioque“ sa objavila v osobnom vyznaní vizigótskeho panovníka Rekkareda na toledskej synode (589) a všeobecnejšie sa začala používať od synody v Brage (674), a to hlavne proti arianizmu. Ten na východe zaniká v priebehu 4. stor., ale na západe pôsobí v ďalších storočiach najmä medzi Germánmi. Pozri Krupa, J.: Súčasná ekumenická perspektíva riešenia otázky Filioque. In: ACTA Facultatis Theologicae Universitatis Comenianae Bratislavensis, 2001, roč. 1, č. 2, s. 140-141; Judák, V.: Filioque – cesta k rozkolu?, c. d., s. 509. Formuláciu Filioque východní teológovia striktnie odmietali a učili, že Duch pochádza z Otca skrze Syna. Z teologického sporu sa postupne stal spor dogmatický. Vyostril sa hlavne v súvislosti s napätím medzi Karolom Veľkým a byzantskou cisárovnou Irenou po 797 (porov. Šafin, J.: Teológia epochy Karolíngovcov. Karolíngovská duchovná kultúra, prvý náčrt „Mesta Božieho“ a protirečenia ríše Karola Veľkého. In: *Historia Ecclesiastica*, 2013, roč. IV, č. 2, s. 12), čo sa odrazilo aj v teologickom spore, kde franské duchovenstvo spochybňovalo Grékov práve kvôli odmietaniu Filioque. Pápež Lev III. považoval obe formulácie za rozličné vyjadrenie jednej skutočnosti, ale s ohľadom na Grékov odporúčal Frankom nepoužívať v liturgii *Credo* a jeho znenie nechal roku 810 vyryť na strieborné tabule bez Filioque. Spory nanovo rozprúdil patriarcha Fótius, ktorý Filioque využil v boji proti Rímu, ktorý neuznal jeho ordináciu. V hre bol aj spor o vplyv v Bulharsku. V Ríme sa však v tom čase *Credo* spievalo bez Filioque, takže Metod, hoci formovaný východnou spiritualitou, v tomto zmysle nebol v rozpore s rímskou praxou. Je možné, že východofranskí kňazi obviňovali Metoda z herézy kvôli osobe Fótiu. Judák, V.: Filioque – cesta k rozkolu?, c. d., s. 508-509 a 519.

¹⁴ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 173; Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 192.

¹⁵ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, s. 173; Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 192.

¹⁶ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 170; Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 191.

¹⁷ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 170-171; Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 191; Betti, M.: *La formazione della sancta ecclesia Marabensis (858–882). Fonti e linguaggi di un progetto papale*. Paris: Université Paris 1, Panthéon – Sorbonne, s. 206.

že tu nejde o udelenie osobnej biskupskej titulatúry, ale o zriadenie novej cirkevnej provincie s arcibiskupom, jemu podriadeným biskupom a vŕhľadovo i ďalšími biskupmi podľa aktuálnej potreby.¹⁸ Ťažiskový je úvod pápežovho listu, v ktorom Metoda oslovuje „Najdôstojnejší arcibiskup svätej cirkvi moravskej“.¹⁹ Tento titul použil pápež prvý krát. Vzhľadom na skutočnosť, že vo všetkých dovtedajších listoch menuje Metoda arcibiskupom „cirkvi panónskej“, hoci reálne pôsobil na Veľkej Morave a nie v Panónii, je to indícia toho, že počas pobytu v Ríme došlo k dôležitej zmene pápežskej optiky.

Prijatie Svätoplukovej dŕžavy pod priamy patronát Ríma považujú viacerí autori tradične za uznanie zahraničnopolitického postavenia Svätoplukovej „ríše“ ako suverénneho útvaru, nezávislého od iných vládcov, najmä od Východofranskej ríše.²⁰ Svedčiť o tom má oslovenie Svätopluka vo forme „Milovanému synovi Svätoplukovi, slávnemu vladárovi“.²¹ Tým, že Svätoplukovo domínium malo uznanie pápeža, ktorý bol nástupcom apoštola Petra a ten bol za hlavu cirkvi ustanovený Kristom, dôvodí niektorí, že bola legitimita potvrdená najvyššou duchovnou autoritou.²² Samozrejme, Svätoplukovo postavenie tým nebolo vyššie ako v prípade franských panovníkov. V kontexte prijatia Svätoplukovej „ríše“ pod rímsky patronát považujeme za vysoko pravdepodobnú potrebu upraviť aj cirkevné pomery. Sme toho názoru, že dŕžava už nemohla vystačiť s nejasne definovaným postavením „postmisijného“ územia bez diecéznych štruktúr. Ustanovenie vlastnej územnej diecéznej organizácie môže nepriamo odrážať aj určitý stupeň dosiahnutého „štátotvorného“ vývoja.

Viacerí autori predpokladajú, že myšlienka patronátu Ríma nad Svätoplukovým domíniom bola Metodovým nápadom,²³ keďže mal právnické vzdelanie a aj sám zanechal viaceré spisy právneho (cirkevného i svetského) charakteru.²⁴ Svedčiť o tom má i spoločná účasť Metoda v „štátnom“ posolstve s veľmožom Zemežízňom, ktorý mal v Ríme tlmočiť Svätoplukove požiadavky. Znamenalo by to teda predpokladať, že koncepcia samostatnej cirkevnej provincie i prijatie rímskeho patronátu bola stratégia, na ktorej sa dohodli ešte na Veľkej Morave Metod i Svätopluk,²⁵ a teda boli v tomto zmysle spojencami. Potom nás ale prekvapuje skutočnosť, že Wichinga poslal do Ríma Svätopluk, ako to vyplýva z už spomenutej pápežovej formulácie v liste. Svätopluk predsa vedel, že Wiching je Metodov odporca a v Ríme nebude vystupovať v Metodov prospech.

¹⁸ Ivanič, P.: Christianizácia územia Moravy a Slovenska – od misií k arcibiskupstvu. In Glejtek, M. a kol.: Arcibiskupi a biskupi Uhorska. Moc prelátov a jej prejavy v stredoveku. Bratislava: PostScriptum, 2020, s. 46; Ivanič, P.: The origins of Christianity in the territory of Czech and Slovak Republics within the context of written sources. In: European Journal of Science and Theology, 2016, Vol. 12, N. 6, s. 128.

¹⁹ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): Magnae Moraviae Fontes Historici III, c. d., s. 156; Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 190; Betti, M.: La formazione della sancta ecclesia Marabensis (858–882), c. d., s. 175.

²⁰ Napr. Čáky, M.: Kultúrne a politické dedičstvo sv. Cyrila a Metoda vo vzťahu k našej štátnosti, c. d., s. 666.

²¹ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): Magnae Moraviae Fontes Historici III, c. d., s. 153; Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 190; Kučera, M.: Postavy veľkomoravskej histórie. Bratislava: Osveta, 1986, s. 202.

²² Steinhübel, J.: Moravia, Chorváti a Bulhari v plánoch pápežskej kúrie (860–880). In Panis, B. – Ruttkay, M. – Turčan, V. (eds.): Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod. Bratislava: SNM, Nitra: AÚ SAV, 2012, s. 174. Viacerí autori poukazujú na skutočnosť, že podobné postavenie priznal pápež aj anglosaským kráľom či chorvátskemu Branimirovi. Súhrne Gábris, T. – Jáger, R.: Veľká Morava medzi kmeňom a štátom. Historickoprávna a historicko – lingvistická analýza. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, 2016, tom. XXXV, č. 1, s. 57. Na tomto mieste sa však nemienime venovať podrobným analýzám charakteru organizácie Svätoplukovho domínia, k čomu existuje bohatá literatúra.

²³ Napr. Bagin, A.: Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava. Praha: Česká katolická charita, 1982, s. 103.

²⁴ Zakon sudnyj ljudem, Nomokánon, v istom zmysle i Napomenutie vladárom a Príkazy svätých otcov. Havlíková, L.: Crimen laese maiestatis a panovník jako garant práva ve velkomoravském prostředí 9. století. In: Konštantínove listy/Constantine's letters, 2011, roč. 4, č. 2, s. 42–43; Vragaš, Š.: Cyrilometodský výrok na Veľkej Morave. In Kružíak, I. – Hnilica, J. (eds.): Prvoučiteľ národa slovenského. Zborník na pamiatku tisícročia zjavenia smrti sv. Metoda. Rím: Unitas et Pax, 1988, s. 199–200.

²⁵ Jáger, R.: Vzťah vládnej moci a cirkvi na Veľkej Morave. In: Slavica Slovaca, 2019, roč. 54, č. 1, s. 6.

Viacerí bádatelia predpokladajú, že Wiching bol členom posolstva, ktoré viedli Zemežizeň a Metod, a mohol byť „záložným“ riešením Svätopluka pre prípad, že by sa Metod v Ríme neobhájal.²⁶ Koncepcia samostatnej provincie by sa v takom prípade zrútila, a teda „prezieravý“ Svätopluk pripravil pre takýto prípad Wichinga, ktorý bol, ako zástanca latinskej liturgie, akceptovateľný. Nie je vylúčené, že Svätopluk hral v istom zmysle na obe strany. Metoda potreboval ako protiváhu bavorského kléru a záruku cirkevnej svojbytnosti ríše. V tomto zmysle bol pre neho Metod aj politickou legitimitou oproti pozíciám Východofranskej ríše a súčasne ako legát pre slovenské krajiny mohol legitimovať Svätoplukove výboje.²⁷ Toleranciou prítomnosti východofranských duchovných udržoval zasa mierový stav s kráľom Karolom Tučným, ktorý potreboval na upevňovanie moci i na vonkajšie výboje. Je však možná aj iná hypotéza, že totiž Wiching sa do Ríma vybral až po odchode Svätoplukovho posolstva a že vytvorenie nitrianskeho biskupstva bola Wichingova myšlienka. Svätopluk pôvodne azda myslel len na zriadenie cirkevnej provincie v rámci územia svojej ríše, na čo by postačovala Metodova jurisdikcia a na takomto riešení sa pravdepodobne s Metodom dohodol. Wiching mohol využiť Metodov odchod a presvedčiť Svätopluka o vhodnosti zriadenia biskupstva v Nitre a jeho (Wichingovej) biskupskej vysviacky. Posilnil by tým nielen komunitu východofranských kňazov v Nitre, ale stal by sa dôležitým cirkevným hodnostárom a lepšie mohol protirečiť Metodovým ustanoveniam. Svätopluk si možno uvedomil, že nemá zaručené, že sa Metod v Ríme obháji, a tak by jeho úsilie mohlo vyjsť naprázdno. Mohol by to byť dôvod „záložného“ postavenia Wichinga, ak by nevyšiel zámer s Metodom v prípade, že ho kúria odsúdi. Neskorší Wichingov príchod do Ríma by mohol vyplývať z už spomenutej pápežovej poznámky v listine *Industriae tuae*. Na druhej strane by to ale mohlo vyjadrovať aj skutočnosť, že Svätopluk si od začiatku prial Wichingove svätenie a preto ho poslal do Ríma s touto požiadavkou.²⁸ S ideou nitrianskeho biskupstva mohol ísť Wiching aj v sprievode oficiálneho posolstva Metoda a Zemežizňa. Dobové dokumenty o presnejších okolnostiach mlčia.

Už sme spomínali, že pápež Ján VIII. vnímal Metoda až do roku 880 ako panónskeho arcibiskupa, o čom svedčia formulácie všetkých jeho listov. A to napriek skutočnosti, že Metod najneskôr od roku 874 mohol pôsobiť len na Veľkej Morave. Aktivity v Panónii mohol rozvinúť až po roku 882/883, kedy jej veľkú časť anektoval Svätopluk – k tomu však došlo až po rímskych udalostiach z roku 880. Možno tu vidieť aj pápežovu snahu udržať vplyv kúrie v Panónii pred rozpiňajúcou sa aktivitou bavorského episkopátu.²⁹ Náhla zmena pápežovho názoru zrejme spočíva vo vonkajších okolnostiach – konkrétne v požiadavke veľkomoravského posolstva. Predpokladáme, že Metod sa sústredil najmä na obranu svojej pravovernosti a staroslovienskej liturgie a že otázku cirkevného zriadenia predniesol spolu so žiadosťou o rímsku patronáciu nad Veľkou Moravou Zemežizeň. Pápež si asi uvedomil, že cirkevný hierarcha potrebuje v tomto priestore na pokojné pôsobenie ochranu svetského vládcu a tú Metodovi nemal v Panónii kto zabezpečiť.³⁰ Naopak, toto vedel garantovať Svätopluk pre svoje územie. Pápež preto opustil „panónsku“ politiku a rozhodol sa vybudovať zázemie pre vplyv Ríma na Veľkej Morave, čím súčasne ukázal odhodlanie

²⁶ Kučera, M.: Postavy veľkomoravskej histórie, c. d., s. 201.

²⁷ Čáky, M.: Kultúrne a politické dedičstvo sv. Cyrila a Metoda vo vzťahu k našej štátnosti, c. d., s. 663.

²⁸ R. Jáger predpokladá, že Wiching bol za biskupa zvolený veľmožmi a panovníkom – Svätopluk teda nemohol priamo určiť biskupa, ale mohol kandidáta odporučiť a zúčastniť sa voľby. Jáger, R.: Vzťah vládnej moci a cirkvi na Veľkej Morave, c. d., s. 6.

²⁹ Už v listoch z roku 873 bavorským biskupom, vojvodovi Karolmanovi a kráľovi Eudovítovi Nemcovi pápež prízvukoval, že Panónia je oddávaná pod rímskou jurisdikciou. Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 178-181.

³⁰ Gallusová, M. – Herucová, A.: Konštantín a Metod v Panónii – zastavenie u Koceľa. In Lukáčová, M. – Husár, M. – Ivanič, P. – Hetényi, M. (eds.): Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 119.

kúrie neopustiť stredoeurópsky priestor, kde bol konkurentom východofranský episkopát. Toto riešenie nebolo asi jeho pôvodným zámerom, pristúpil k nemu až na podnet veľkomoravského posolstva. S najväčšou pravdepodobnosťou tento návrh predniesol veľmož Zemežízeň v súvislosti so žiadosťou o rímsky patronát. Pápež tu mohol vidieť aj lepšie postavenie Ríma v novozískavaných slovanských krajinách, kde zrejme väčšie úspechy očakával od Svätopluka ako od Frankov. Bádateľka M. Betti dokladá, že pápež tým pokročil z misijne chápanej diecézy k diecéze teritoriálnej, pričom uprednostnil pri jej tvorbe etnický základ, kde Svätopluk predstavuje panovníka „etickej skupiny Moravanov.“³¹ Každopádne, až od tejto udalosti možno hovoriť o (veľko)moravskej arcidiecéze v jej pevných územných štruktúrach. To, samozrejme, nevyučovalo činnosť arcibiskupa Metoda výhľadovo aj na oblasti anektované v budúcnosti Svätoplukom podobne, ako predtým salzburský a pasovský episkopát zasahovali na územiach mimo svojich diecéznych hraníc (v Panónii a na Veľkej Morave). Metodove legátstvo pre slovanské krajiny tým totiž nezanklo, takže mohol právoplatne pôsobiť aj v rámci nových Svätoplukových výbojov.³²

V Ríme došlo v roku 880 k vytvoreniu samostatnej cirkevnej provincie s organizačnou štruktúrou v rámci územného rozsahu Svätoplukovej Veľkej Moravy, spadajúcej bezprostredne pod pápežskú jurisdikciu. Tým, že pápež určil Metoda za arcibiskupa tejto provincie a vysvätil Wichinga za jemu podriadeného sídelného nitrianskeho biskupa,³³ vzťahovali sa ich právomoci na konkrétne vymedzené územia. Je temer isté, že tieto územia sa kryli s dvomi základnými súčasťami ríše – Moravským kniežatstvom a Nitrianskym kniežatstvom. Aj po anexii Nitrianska Mojmirom I. okolo roku 833 Nitra ako správne územie nezanká, ale jej pôvodná samostatnosť sa premieta do duálneho členenia Veľkej Moravy.³⁴ S najväčšou pravdepodobnosťou bolo Nitriansko údelným kniežatstvom viazaným na osobu predpokladaného následníka na kniežacom stolci. Táto špecifická situácia vo vnútornej štruktúre ríše dala aj základnú štruktúru členenia arcidiecézy. Hranicu diecéz môžeme teda stotožniť s hranicou oboch kniežacích útvarov.

Takto definovaná cirkevná diecézna štruktúra už predpokladala aj príslušné sídelné biskupské chrámy. V prípade Nitrianskeho biskupstva bolo Wichingovo sídlo v Nitre a tu treba situovať i jeho biskupskú rezidenciu. Kontinuálna stavebná činnosť počas stáročí zničila pôvodné situácie, v ostatnom čase však na základe nálezov stavebných sutín a fragmentov odborníci uvažujú s umiestnením sakrálnej stavby na hradnom vrchu v priestore terajšej katedrály. Nálezy stavebnej sutiny vo veľkomoravskom vale I a maltové zhluky pod ním³⁵ dokladajú neznámu murovanú stavbu na vrchole hradného kopca z 1. polovice 9. stor., ktorá mohla byť ešte Pribi-

³¹ Betti, M.: Vznik Sancta Ecclesia Marabensis – listy pápeže Jana VIII. (872–882). In Kouřil, P. et al. (eds.): *Cyrlometodějská misie a Evropa: 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu*. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 208.

³² V Živote Metoda je napr. zaznamenané pokrstenie vislanského kniežaťa. Porov. Život Metoda. In Škoviera, A.: *Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov*. Bratislava: PostScriptum, 2013, s. 52. Škoviera preberá preklad od Vragaš, Š.: *Život Konštantína Cyrila a Život Metoda*. Martin: Matica slovenská, 1991.

³³ Voľbu Nitry zrejme ovplyvnila skutočnosť, že bola pravdepodobne sídlom archipresbyteriátu, ustanoveného pasovským biskupom pred príchodom cyrlometodskej misie. Porov. Betti, M.: *La formazione della Santa Ecclesia Marabensis (858–882)*, c. d., s. 174; Judák, V.: *Dejiny Nitrianskeho biskupstva*. In Judák, V. – Bednár, P. – Medvecký, J. (eds.): *Kolíška kresťanstva na Slovensku. Nitriansky hrad a Katedrála sv. Emerána v premenách času*. Nitra: Biskupský úrad a AU SAV, 2011, s. 18.

³⁴ König, T.: *The Great Moravian territory of Nitra. Cultural manifestations, territorial scope and the ethnic and social-political identity of its population*. In: *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 2017, Vol. 5, No. 2, s. 10; König, T.: *Nitrianski Slovania a zánik Veľkej Moravy*. In: *Od Bachórza do Światpwiada ze Zbrucza. Tworzenie się slowiańskiej Europy w ujęciu źródłoznawczym*. Księga jubileuszowa Profesora Michała parczewskiego. Kraków: Uniwersytet Jagelloński – Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, 2016, s. 182.

³⁵ Bednár, P.: *Nitra v časoch pôsobenia sv. Konštantína – Cyrila a sv. Metoda*. In Panis, B. – Ruttkay, M. – Turčan, V. (eds.): *Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod*, c. d., s. 148–149; Bednár, P. – Ruttkay, M.: *Nitra*. In Kouřil, P. a kol. (eds.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 231.

novým kostolom.³⁶ Ďalšia stavebná aktivita je nálezmi doložená do 2. polovice 9. stor. Hradný vrch bol vtedy obohaný valom a došlo k výraznej prestavbe staršieho objektu. Charakterizuje ju kvádrové murivo z litotamniového vápenca, druhotne použité v zásype komorového valu z 11. stor. a v murive neskororománskej časti kostola z prelomu 12./13. stor.³⁷ Našli sa aj zvyšky dvoch architektonických článkov v sekundárnej polohe s rustikalizujúcou výzdobou – jeden s reliéfom perlovca, druhý s dekoráciou akantových listov, jazykov a ľudských hláv. Uvažuje sa ich súvislosť s karolínskym prostredím 9. stor.³⁸ Je vysoko pravdepodobné, že táto prestavba sa uskutočnila v súvislosti so vznikom nitrianskeho biskupstva, keďže starší Pribinov chrám už nevyhovoval novej reprezentačnej funkcii. Osoba Wichinga dáva možnú spojitosť s karolínskou provenienciou architektonických článkov.³⁹

Ak v prípade Nitrianskeho biskupstva nie sú pochybnosti o jeho sídle, nejasná je otázka situovania Metodovho sídla a jeho katedrálneho chrámu, ktoré musíme hľadať v priestore Moravského kniežatstva. V minulosti sa vyvinula tradícia spájať Metodovo sídlo s moravským Velehradom. Najmä v období národnostného útlaku v 19. stor. to znamenalo výrazné posilňovanie slovenského povedomia a dedičstva solúnskych bratov.⁴⁰ Aj slovenskí veriaci konali púte do Velehradu a rozvíjalo sa tak nielen náboženské, ale aj osobitné národné povedomie.⁴¹ Treba však konštatovať, že stotožňovanie Velehradu s Metodovým sídlom sa nezakladalo na reálnej situácii, nakoľko Velehrad sa spomína až v roku 1141, pričom v spojitosti s cyrilometodskou tradíciou až na prelome 13. a 14. stor.⁴²

Vychádzajúc z formulácie o Wichingovi ako o biskupovi „cirkvi nitrianskej“ je otázne, či má ísť o pomenovanie jeho sídla (Nitra, resp. Nitravy), alebo o pomenovanie územia jeho pôsobnosti – teda Nitrianska. Môžeme predpokladať, že v prípade Metoda formulácia o arcibiskupovi „cirkvi moravskej“ má rovnaký základ. Ak by šlo o meno sídla, mohlo by to viesť k názoru, že hlavné

³⁶ Šalkovský, P.: K územným zoskupeniam slovanských hradov vo včasnom stredoveku. In Jenčík, P. – Staneková, Z. (eds.): Hradiská – svedkovia dávnych čias II. Dolná Mariková: OZ Hradiská, 2019, s. 223. Staršie názory, ktoré predpokladali kniežacie sídlo v Nitre v lokalitách Martinský vrch alebo pri piaristickom kostole, sú prekonané. Porov. Chropovský, B.: Príspevok k problematike cirkevnej architektúry a počiatkoch kresťanstva na Slovensku. In: Monumentorum tutela. Ochrana pamiatok 8. Bratislava: PUSR, 1972, s. 194-195; Šášky, L.: Kamenná krása našich miest. Bratislava: Obzor, 1981, s. 13.

³⁷ Bednár, P.: Nitra v časoch pôsobenia sv. Konštantína – Cyrila a sv. Metoda, c. d., s. 149; Bednár, P. – Ruttkay, M.: Nitra, c. d., s. 232.

³⁸ Bednár, P.: Počiatky nitrianskeho hradu. In Judák, V. – Bednár, P. – Medvecký, J. (eds.): Kolíska kresťanstva na Slovensku, c. d., s. 118. Niektorí odborníci datujú druhý z fragmentov do 11. stor.

³⁹ Staviteľia mohli pochádzať z niektorej bavorskej dielne. Analogicky môžeme spomenúť staviteľov, ktorých zo Salzburgu poslal Pribinov arcibiskup Liupram na stavbu kostola sv. Hadriána v Blatnohrade. Ratkoš, P.: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, c. d., s. 88. Samozrejme, v Nitre bola zrejme silná franská prítomnosť už pred Wichingovým pôsobením.

⁴⁰ Podrobnejšie pozri v Jonová, J.: Cyrilo-metodéjska tradícia a Velehrad. Cyrilo-metodéjské slavnosti na Velehrade v 19. storočí a v prvni polovine 20. storočí. In Letz, R. – Judák, V. (eds.): Cyrilometodská tradícia ako spájajúci fenomén. Nitra: Gorazd n. f., knažský seminár sv. Gorazda, 2020, s. 113-130; Dvorščáková, Z.: Cyrilo-metodská tradícia u Slovákov a Moravanov na prelome 19. a 20. storočia. In Lukáčová, M. – Husár, M. – Ivanič, P. – Hetényi, M. (eds.): Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 232-243.

⁴¹ Judák, V.: Cyrilo-metodský odkaz vo forme velehradských unionistických kongresov. In Letz, R. – Judák, V. (eds.): Cyrilometodská tradícia ako spájajúci fenomén, c. d., s. 100-101; Škvarna, D.: Cyrilo-metodský obraz v slovenskej kultúre 19. storočia. Premena tradície na kult a ich podoby. In Panis, B. – Ruttkay, M. – Turčan, V. (eds.): Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod, c. d., najmä s. 204-205.

⁴² Vavřínek, V.: The Questions of the legendary Welegrad (Veligrad) as the alleged Seat of the Moravian Archbishop Methodius. In: Slovo, časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu, 2010, No. 60, s. 771 a 774. Velehradský cisterciánsky kláštor bol založený 1205. Jonová, J.: Cyrilo-metodéjska tradícia a Velehrad. Cyrilo-metodéjské slavnosti na Velehrade v 19. storočí a v prvni polovine 20. storočí, c. d., s. 113.

kniežacie i cirkevné stredisko sa volalo Morava,⁴³ keďže jeho meno nie je pramenne doložené.⁴⁴ Sme však toho názoru, že ide o pomenovanie územia podobne, ako pri prvej ordinácii Metoda za arcibiskupa „cirkvi panónskej“, pričom sa tiež jednalo o územné pomenovanie a nie o sídlo. Metod bol vtedy ustanovený na „stolec sv. Andronika“⁴⁵ a tým bol Srieň. Sídlom s názvom „Panónia“ nie je vôbec známe.

Metodov arcibiskupský chrám je teda nutné hľadať na území dobového moravského kniežatstva. Hranica medzi Nitrianskom a Moravou nie je však celkom jasná, hlavne na jej južnom ukončení. Dnes sa odborníci zhodujú v názore, že hranica oboch kniežatstiev bola na hrebeňoch Malých Karpát.⁴⁶ Otázne je ale vyústenie karpatského horstva v jeho južnej časti na styku s Dunajom, kde na výbežkoch vznikli dva dôležité hradiskové útvary – Devín a Bratislava. Konkrétne, do ktorého celku tieto sídla patrili a či je možné s nimi uvažovať v súvislosti s Metodovým arcibiskupským stolcom, keďže na oboch sa objavili sakrálne stavby výnimočného charakteru.⁴⁷ Príslušnosť Bratislavy a Devína riešia odborníci rôzne. V zásade ide o dve úzko previazané lokality, situované na západnom (Devín) a východnom (Bratislava) ukončení „Bratislavskej brány“.⁴⁸ Bratislavu, resp. veľkomoravské hradisko so sídliskom, časť odborníkov považuje za súčasť Nitrianska⁴⁹ a Devín za súčasť Moravského kniežatstva.⁵⁰ Obe lokality pokladá za súčasť moravskej ekumény napr. T. König, a to z dôvodu geografického oddelenia územia od Trnavskej platne.⁵¹ Z oboch lokalít bola významnejšia Bratislava, situovaná na dunajskom brode. Nálezy potvrdzujú, že bola dôležitým správnym i cirkevným strediskom a v blízkosti hradiska bolo sídlisko predmestského typu.⁵² Dokonca F. V. Sasínek v 19. stor. uvažoval o Bratislave ako s biskupstve v súvislosti s obnovením veľkomoravskej provincie po roku 899.⁵³

⁴³ Názov Morava považujú niektorí za meno sídla i územia. Napr. Selucký, P.: Sv. Kliment u Osvätiman a Velká Morava. Koryčany: autorské vydanie, 2010, s. 97.

⁴⁴ Okrem nejasného pomenovania v arabských prameňoch Ch.r.dáb, Ch.ž.rát, Dž.r.wáb a Dž.ráv.t. Súhrne: Selucký, P.: Sv. Kliment u Osvätiman a Velká Morava, c. d., s. 87. Názvy typu „Katon“, „Kanaon“ a pod., uvedené v neskorších cyrilských písomnostiach, zachovaných od 13. stor., sa považujú za skomoleninu názvu „Panónia“. Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magna Moraviae fontes historici II. Textus biographici, hagiographici, liturgici. Editio secunda, revisa et aucta.* Prameny k dejinám Veľké Moravy II. Texty biografické, hagiografické, liturgické. Druhé revidované a rozšírené vydání. Praha: KLP, 2010, s. 242.

⁴⁵ Život Metoda. In Škoviara, A.: *Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov*, c. d., s. 51.

⁴⁶ Vavák, J.: *Včasnostredoveké hrady na juhozápade Malých Karpát. Ich vznik, význam a úloha.* In Jenčík, P. – Struhár, V. (eds.): *Hradiská – svedkovia dávnych čias. Dolná Mariková: OZ Hradiská, 2015, s. 107.*

⁴⁷ Na Devíne je to kostol ukončený trikonchou, odvodzovaný od dalmátskych vzorov ako výsledok aktivít kniežat'a Rastislava. Illáš, M.: *Vzťah predrománskeho kostola na Devíne k dalmátskej architektúre.* In: *Konštantínove listy/Constantine's letters*, 2018, roč. 11, č. 2, s. 25. Bratislavská trojlod'ová bazilika nemá zachované východné ukončenie. Všeobecne sa tiež považuje za prejav adriatických vzorov (napr. Štefanovičová, T.: *Bratislavský hrad v 9.–12. storočí.* Bratislava: Obzor, 1973, s. 72-74 a inde). Zachovaná dispozícia však umožňuje poukázať aj na analógie vo franskom prostredí (Botek, A.: *Veľkomoravská bazilika na Bratislavskom hrade.* In: *Verbum historiae*, 2014, roč. 2, č. 1, s. 30).

⁴⁸ Štefanovičová, T.: *Bratislava a Devín.* In Kouřil, P. a kol. (eds): *Velká Morava a počátky křesťanství.* Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 244.

⁴⁹ Napr. J. Steinhübel považuje Bratislavu za prvé hradisko Nitrianskeho kniežatstva na juhu. Steinhübel, J.: *The Nitrian Principality. The Beginnings of Medieval Slovakia.* Leiden: Brill, 2020, s. 182.

⁵⁰ Vavák, J.: *Včasnostredoveké hrady na juhozápade Malých Karpát. Ich vznik, význam a úloha*, c. d., s. 107. Autor dokonca uvažuje o ich vzájomnej konkurencii. M. Ruttkay Bratislavu považuje za súčasť Nitrianska, ale v prípade Devína nemá jednoznačný argument na jeho príslušnosť. Ruttkay, M.: *Mocenské centrá Nitrianskeho kniežatstva.* In Panis, B. – Ruttkay, M. – Turčan, V. (eds.): *Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod*, c. d., s. 132.

⁵¹ König, T.: *The Great Moravian territory of Nitra. Cultural manifestations, territorial scope and the ethnic and social-political identity of its population*, c. d., s. 14.

⁵² Štefanovičová, T.: *Bratislava a Devín*, c. d., s. 244.; Šášky, L.: *Bratislava, mesto na Dunaji.* Bratislava: Smena, 1992, s. 46-47.

⁵³ Sasínek, F. V.: *Dejiny drevných národov na území terajšieho Uhorska.* Skalica: F. X. Škarniela, 1867, s. 203. Dostupné online: https://books.google.sk/books?id=iqkJAAAAIAAJ&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q=gorazd&f=false

Niektorí bádatelia vyjadrili presvedčenie, že Metod v období, keď bol titulárnym panónskym arcibiskupom (869-880), vôbec nemusel mať pevný sídelný chrám.⁵⁴ Ako moravský arcibiskup ho už jednoznačne mal, je to zaznamenané pri opise jeho úmrtia v *Živote Metoda, XVII*: „A len čo ho jeho učeníci opatrili a vzdali mu dôstojné pocty, vykonalí cirkevnú službu po latinsky, grécky a po sloviensky a uložili ho v katedrálnom chráme.“⁵⁵ V neskoršom prameni – *Proložnom živote Konštantína a Metoda* – je doplňujúci údaj: „Leží vo veľkom chráme moravskom na ľavej strane v stene za oltárom svätej Bohorodičky“.⁵⁶

V minulosti boli rôzne úvahy ohľadne sídla arcibiskupa Metoda založené na analýzach písomných prameňov, lokálnych tradícií, názvov či iných zdrojov nehmotného charakteru. Od polovice 20. stor. je z archeologických nálezov známych na území Slovenska, Moravy a Čiech už skoro 30 sakrálnych objektov, resp. ich fragmentov, pričom štyri stoja v hmote zachované dodnes.⁵⁷ Je teda možné skromné písomné údaje komparovať s architektonickými charakteristikami objektov. Zohľadniť treba okolnosť, že Metodov katedrálny chrám by mal mať reprezentatívny charakter a obsahovať aj arcibiskupov hrob, pričom však tento môže byť aj prázdny.⁵⁸ Na základe skreslených obvinení totiž pápež Štefan V. listom z apríla 885 odsúdil Metodove údajné prečiny a zakázal starosloviensku liturgiu. Súčasne však vyjadril isté pochybnosti, ktoré vidno z formulácií „...veľmi sme sa podivili, ak je tomu tak, ako sme počuli, jeho blud zavrhuje...“.⁵⁹ Franskí kňazi považovali zrejme Metoda za heretika a Metodovi učeníci, v obave pred zneuctením jeho pozostatkov, ich mohli preniesť na iné miesto. Každopádne by aj v takom prípade ale ostalo hrobové miesto.

Vzhľadom na uvedené kritériá musíme vylúčiť Devín a Bratislavu, aj keby boli patrili do moravského kniežatstva. Na Devíne sa veľkomoravské hroby našli len južne od kostola, nie však v jeho interiéri.⁶⁰ V bratislavskej bazilike sa v interiéri v zachovanej časti nachádzajú len 2 hroby, ktoré síce autorka výskumu považuje za mladšie,⁶¹ ale ich veľkomoravský pôvod nie je dostatočne vylúčený.⁶² Žiaden z hrobov však nezodpovedá výnimočnosti postavenia nebožtíka ani zmie-

⁵⁴ Jan, L.: Počátky moravské církevní organizace a charakter Metodějova arcibiskupství. In Kouřil, P. et al. (eds.): *Cyrlometodějská misie a Evropa: 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu*. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 203.

⁵⁵ *Život Metoda*. In Škoviera, A.: *Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov*, c. d., s. 55.

⁵⁶ *Proložnoje žitije Konstantina i Mefodija/Proložni život Konstantinův a Metodův*. In Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae fontes historici II. Textus biographici, hagiographici, liturgici*. Editio secunda, revisa et aucta. *Prameny k dějinám Velké Moravy II. Texty biografické, hagiografické, liturgické*. Druhé revidované a rozšírené vydání. Praha: KLP, 2010, s. 143. Preklad do slovenčiny autor. Dielo je známe z odpisov z 13. a 14. stor., vzniklo podľa všetkého ešte počas existencie cyrilo-metodskej školy.

⁵⁷ Na Slovensku kostoly pri Kopčanoch, v Kostofanoch pod Tribečom a rotunda nad Nitrianskou Blatnicou (Botek, A.: *Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch. Úpravy v priebehu vývoja, prezentácia a interpretácia hodnotných vrstiev*. In: *Zborník prednášok 17. medzinárodného seminára o reštaurovaní*. Senica: RESTAU ART, 2019, s. 96-97; Barta, P. – Bóna, M. – Keleši, M.: *Chronometrický výskum murív kostola sv. Juraja v Kostofanoch pod Tribečom*. In: *Archaeologia historica*, 2015, roč. 40, č. 1, s. 691-709; Dorica, J.: *Reštaurovanie rotundy sv. Juraja pri Nitrianskej Blatnici*. In: *Pamiatky a múzeá*, 2017, roč. 66, č. 3, s. 34). K nim možno priradiť v Česku rotundu v Budči zo začiatku 10. stor. (Illáš, M.: *Niektoré stavebno-technické a výtvarné detaily zachovaných predrománskych kostolov v Čechách a na Slovensku v kontexte karolínskej architektúry*. In: *Príbehy pamiatok a obrazov*. Zborník príspevkov k sedemdesiatinám Ivana Gojdiča. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2018, s. 137).

⁵⁸ *Súhrnne k problematike Metodovho hrobu*: Botek, A.: *Die Frage des Grabes von Erzbischof Method im Zusammenhang mit der bekannten grossmährischen Sakralarchitektur*. In *Historia Ecclesiastica*, 2020, roč. XI, č. 2, s. 3-19.

⁵⁹ Bartoňková, D. – Večerka, R. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes Historici III*, c. d., s. 189; Ratkoš, P.: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, c. d., s. 199.

⁶⁰ Hanuliak, M.: *Pohrebny rítus na Veľkej Morave*. In Kouřil, P. a kol. (eds): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 92, obr. 1B.

⁶¹ Štefanovičová, T.: *Bratislavský hrad v 9.–12. storočí*, c. d., s. 76.

⁶² Illáš, M.: *Nový pohľad na stavebný vývoj sakrálnych stavieb na Bratislavskom hrade*. In: *Verbum historiae*, 2020, č. 8, s. 160 a 170, obr. 1. Illáš prehodnotil doterajšie publikované nálezové situácie hrobov a zaujal k ich interpretácii kritické stanovisko.

nenému opisu, oba sú bez nálezov. Objekt sa však nezachoval vo východnej časti, a tak hypoteticky možno pripustiť takúto nezachovanú situáciu v zaniknutom priestore. Rovnako možno vylúčiť kostol č. 1 na Pohansku, keďže sa jednalo o vlastnícky kostol v rámci veľmožského areálu.⁶³

Z lokalít, situovaných na Morave, poznáme viacero sakrálnych objektov, ktoré svojou veľkosťou, dispozíciou či členením odrážajú výnimočnejší – reprezentatívnejší význam. Ak zoberieme do úvahy jestvujúce veľkomoravské chrámy vzhľadom na ich veľkosť vrátane neskorších prístavieb, pričom predpokladáme, že táto je odrazom reprezentatívnosti, vyjde nasledujúca skupina: Kostol č. 3. – Valy pri Mikulčiciach (bazilika), chrámový komplex v Sadoch (Uherské Hradište), kostol v lokalite Špitálky (Staré Město) a kostol č. 1. na Pohansku. Trikonchu na Devínskom hrade a bratislavskú baziliku (ktorá síce nie je zachovaná v celom rozsahu, ale vzhľadom na jestvujúcu substanciu šlo iste o rozmerný objekt) sme už z úvah vylúčili. V sídliskovej aglomerácii Valy pri Mikulčiciach sa doposiaľ zistilo 12 kostolov, resp. ich fragmentov.⁶⁴ Medzi nimi je aj najväčší sakrálny objekt na území bývalej ČSR – Kostol č. 3 – bazilika s predsieňou a átriom. Vo všeobecnosti sa považuje za kniežaciu baziliku, avšak vyskytuje sa názor, že šlo o biskupský kostol.⁶⁵ Celkový pôdorys je výsledkom vývoja v rámci 9. stor. Svojím hmotovo – dispozičným riešením by zodpovedal reprezentačnej funkcii arcibiskupského chrámu. Z mnohých hrobov, ktoré sa našli v jeho interiéri, upútal hlavne na artefakty bohatý hrob č. 580, situovaný približne v strede hlavnej lode pri jej styku so severnou, označený autorom výskumu ako veľmožský hrob.⁶⁶ Neskôr Z. Klanica publikoval názor, že ide o hľadaný Metodov hrob,⁶⁷ táto interpretácia však nie je medzi odborníkmi prijatá. Umiestnenie hrobu nezodpovedá situácii „v stene“ a aj ostatné fakty odporujú opisovanému pochovaniu.⁶⁸ Najmä nie je mysliteľný výskyt militárii a profánnych predmetov v hrobe vysokého cirkevného hierarchu byzantskej oboediencie.⁶⁹ Vzhľadom na uvedené skutočnosti musíme v tejto chvíli lokalitu Valy pri Mikulčiciach ako možné Metodove arcibiskupské sídlo vylúčiť. Kostol v lokalite „Špitálky“ vykazuje v druhej stavebnej fáze úpravy umožňujúce uvažovať s byzantským stavebným vplyvom (najmä možná dostavaná kopula),⁷⁰ neobsahuje však hrobové miesto príslušných parametrov. Treba však poznamenať, že z objektu sa zachovala len severná polovica základov, takže hypoteticky takýto hrob sa mohol nachádzať v zničenej južnej polovici. V ostatnom čase sa vyskytol názor, že ide o stavbu vedome ovplyvnenú byzantským stavebníctvom, ktorá bola pravdepodobne súkromným kostolom kniežata Rastislava.⁷¹

⁶³ Macháček, J.: Byzantská misie a doklady jejího působení na Pohansku u Břeclavi. In Kouřil, P. et al. (eds.): Cyrilometodějská misie a Evropa: 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 93.

⁶⁴ Najmä interpretácia fragmentov je otázna, takže skutočný počet môže byť cca o 2-3 kostoly menší. Botek, A.: Veľkomoravské kostoly na Slovensku a odraz ich tradície v neskoršom období. Bratislava: PostScriptum, 2014, mapa na s. 28.

⁶⁵ Poláček, L.: Mikulčice. In Kouřil, P. a kol. (eds.): Velká Morava a počátky křesťanství. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 176.

⁶⁶ Poulik, J.: Mikulčice. Sídlo a pevnost knížat velkomoravských. Praha: Academia, 1975, s. 77.

⁶⁷ Klanica, Z.: Tajemství hrobu velkomoravského arcibiskupa Metoděje. Praha: Futura, 1994.

⁶⁸ Klanicov názor uchopil pravoslávny teológ P. Aleš, ktorý situovanie a súvislosti uvedeného hrobu s architektúrou popísal teologicky prijateľnejšie. Fragments meča a dýky určil za zvyšky biskupskej berly a žezla, taktiež ale nevysvetlil výskyt ostatných profánnych predmetov v hrobe (vedierko, sekera atď.), ktoré samé osebe vylučujú hrob cirkevného hodnostára (Aleš, P.: Kde byl pohřben svatý Metoděj, arcibiskup velkomoravský? Dostupné na internete : https://www.orthodoxia.cz/c_m/hrob_met.htm (Cit. 2021. 19. 06.).

⁶⁹ Byzantskí duchovní vôbec nesmeli nosiť zbrane. Ak by bola pravdivá Alešova interpretácia, že namiesto meča a dýky ide o berlu a žezlo, ostávajú ešte ďalšie sekulárne predmety, nepatričné v hrobe arcibiskupa. Sekera všeobecne svedčí skôr o pretrvávajúci predkresťanský symboliky mužskej sily a vedro môže súvisieť s jazdeckým statusom pochovaného. Hájník, J.: Včasnostredoveké sekerovité hrivny z územia strednej Európy. In: *Musaica archaeologica*, 2019, roč. 4, č. 2, s. 124.

⁷⁰ Galuška, L.: Křesťanství v období byzantské misie a Metodějova arcibiskupství na bázi archeologických pramenů z oblasti Veligradu – Starého Města a Uherského Hradiště. In Kouřil, P. et al. (eds.): Cyrilometodějská misie a Evropa: 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 80.

⁷¹ Illáš, M.: Kritický pohľad na vplyv byzantskej architektúry na sakrálnu architektúru Veľkej Moravy. In Letz, R. – Judák, V. (eds.): Cyrilometodějská tradícia ako spájajúci fenomén, c. d., s. 269-270.

Medzi odborníkmi sa už dávnejšie ustálil názor, že ústredné cirkevné stredisko veľkomoravskej arcidiecézy (a teda Metodovo sídlo) bolo v lokalite Sady v aglomerácii Staré Město – Uherské Hradiště.⁷² Bol tu archeologicky objavený sakrálny komplex s kostolom so zložitou dispozíciou štruktúrou, neďaleko od neho kruhová studňovitá stavba (baptistérium?) a dlhá zrubovitá stavba – pravdepodobný kláštor s cirkevnou rezidenciou.⁷³ Chránová dispozícia pozostáva z viacerých, postupne pristavovaných častí: najstarší je „východný kostol“ krížovej schémy s rovným presbytériom, na západne zväčšený o priestor ukončený oblou apsidou, na severnej strane so samostatným mauzoléom s apsidou a ďalším priestorom zrejme taktiež hrobového charakteru. Medzi odborníkmi prevláda názor, že krížová časť kostola s rovným záverom pochádza z obdobia pôsobenia bavorských misionárov a západná dostavba s apsidou a sekundárnou predoltárnou priečkou je dielo stavebnej dielne, ktorú so sebou z Byzancie priviedli Konštantín a Metod.⁷⁴ To tiež býva používané ako argument v prospech určenia kostola ako Metodovho katedrálneho chrámu. Treba však súčasne poznamenať, že v dôsledku zachovania výlučne základového muriva nie je možné posudzovať tvaroslovné charakteristiky, a preto sú prípustné i iné interpretácie. Bol publikovaný názor, že tu ide o typ karolínskeho dvojchórového kostola⁷⁵ vzniknutého sekundárnou prístavbou k staršej časti.⁷⁶ Uvedená západná prístavba obsahovala v apside za priečkou hrob zrejme významného jedinca, nie je však v literatúre dávany do súvislosti s pochovaním arcibiskupa Metoda, keďže nekorešponduje so známymi údajmi. Podobne je to s výnimočným hrobom v severnom mauzoléu, hypoteticky umožňujúcim uvažovať o hrobke kniežaťa Svätopluka.⁷⁷

Hrobová dutina, resp. jej dno, bola objavená v základovom murive južnej steny presbytéria „krížovej“ časti kostola. Vysekaná bola z vnútornej strany, z exteriéru zabezpečená statickou prímurovkou, v interiéri podľa úlomkov predpokladal autor výskumu prekrytie mramorovou platňou a stotožnil nález s Metodovým hrobom.⁷⁸ Uvedený názor zastáva aj súčasný výskumník tejto lokality L. Galuška.⁷⁹ Absencia telesných ostatkov je vysvetľovaná možným vyplienením hrobu počas maďarských nájzdov začiatkom 10. stor., alebo uložením na inom mieste z obavy Metodových učeníkov pred jeho zneuctením. Prísne vyjadrenie pápeža Štefana V. voči Metodovi (krivo obvinenému z herézy a porušovania prísahy) mohlo byť zámienkou franskému kléru pre odstránenie pozostatkov „heretika“ z posvätného chránového priestoru. Galuškov a Hrubého názor bol odborníkmi akceptovaný ako vysoko pravdepodobný, hoci sa vyskytli i námietky najmä technického charakteru.⁸⁰ O funkcii sadskej výšiny ako cirkevného centra svedčí aj viacero indícií a nálezov, mimo iných i stylusy, používané v písárskom prostredí. Úlomky skiel z pre-

⁷² Galuška, L.: Křesťanství v období byzantské misie, c. d., s. 83.

⁷³ Galuška, L.: Staré Město – Uherské Hradiště. In Kouril, P. a kol. (eds.): Velká Morava a počátky křesťanství. Brno: AÚ AV ČR, 2014, s. 182.

⁷⁴ Galuška, L.: Křesťanství v období byzantské misie, c. d., s. 81.

⁷⁵ Používané hojne najmä od aachenskej synody z roku 817. Vančo, M.: Funkcie veľkomoravských kostolov vo vzťahu k pohrebiskám. In Panis, B. – Ruttkay, M. – Turčan, V. (eds.): Bratia, ktorí menili svet – Konštantín a Metod, c. d., s. 108.

⁷⁶ Pomfýová, B.: Liturgický kontext ranostredovekej architektúry. In: Ars, roč. 38, č. 2, s. 120-121; Illáš, M.: Kritický pohľad na vplyv byzantskej architektúry na sakrálnu architektúru Veľkej Moravy, c. d., s. 250-251.

⁷⁷ Galuška, L.: Uherské Hradiště – Sady. Křesťanské centrum říše Velkomoravské. Brno: Moravské zemské muzeum, 1996, s. 125.

⁷⁸ Hrubý, V.: Hrob svätého Metoděje v Uherském Hradišti – Sadech. In: Slovenská archeológia, 1970, roč. XVIII, č. 1, s. 92.

⁷⁹ Galuška, L.: Uherské Hradiště – Sady. Křesťanské centrum říše Velkomoravské, c. d., s. 122.

⁸⁰ Napr. Z. Špičák poukazuje na technické ťažkosti s vysekaním hrobu do základov, ako i so statickými problémami, podtakaním a pod., pričom nález považuje za zvyšok sekundárneho exploitovania kamenného materiálu. Pozri Špičák, Z.: Úvaha k problematice jižní zdi apsidy kostela v Uherském Hradišti – Sadech. In: Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity. Studia minora Facultatis philosophicae Universitatis Brunensis. Brno: Filozofická fakulta, 2000, roč. 49, č. M 5, s. 133-162.

nosných lúčok zasa poukazujú na ich byzantský charakter,⁸¹ čo umocňuje argumenty v prospech sídla byzantskej misie, resp. Metoda.

Zaujímavá je i otázka vzťahu centrálného cirkevného a kniežacieho centra. Pokiaľ prijmeme všeobecný názor, že hlavným kniežacím sídlom boli Valy pri Mikulčiciach musíme akceptovať teritoriálnu rozdielnosť oboch dôležitých centier ríše. Musíme však konštatovať, že z dobových záznamov nevieme presne určiť, či veľkomoravský vládca používal jedno stabilné sídlo, alebo – podobne ako franskí panovníci – sa presúval po krajine a postupne sa zdržiaval na rôznych miestach. Myslíme si však, že je možné pripustiť i tézu, že obe centrá boli blízko seba – konkrétne cirkevné stredisko v lokalite Sady (Uherské Hradište) a kniežacie v priestore dnešného Starého Města. Oba útvary dnes tvoria jeden urbanistický celok a aj vo veľkomoravskej dobe boli v podstate jednou aglomeráciou. Kontinuálna stavebná činnosť neumožňuje dospieť k takým plošným výsledkom o dobovej zástavbe, ako v prípade Valov pri Mikulčiciach, ktoré zánikom Veľkej Moravy spustili a sídlisko postupne zaniklo. Napriek tomu nálezy dostatočne preukazujú dôležitosť tejto aglomerácie,⁸² v ktorej poznáme doteraz päť sakrálnych stavieb a niekoľko ďalších, ťažko datovateľných. Ak by sme pripustili centrálnu kniežaciu úlohu Starého Města, vysvetlíme tým i predsmrtnú komunikáciu Metoda so Svätoplukom, z ktorej vyplýva, že obaja sa zdržiavali alebo na spoločnom mieste, alebo vo vzájomne blízkych lokalitách.⁸³ Väčšiu váhu by dostala aj už spomenutá hypotéza pochovania Svätopluka v mauzóleu, pristavanom severne k sadskému kostolu.

Záver

Na Veľkej Morave rástol názorový konflikt medzi Metodom a bavorským klérom, ktorý začal presahovať hranice výsostne náboženského hľadiska a hrozil dôsledkami i vo vnútornej stabilite krajiny. Roku 879 poslal Svätopluk do Ríma svojho radcu Jána z Benátok, ktorý informoval nielen o spore, ale aj o Svätoplukových pochybnostiach v oblasti vierouky, spôsobených zrejme týmto sporom. Pravdepodobne aj franskí kňazi adresovali rímskej kúrii svoje sťažnosti. Následne pápež Ján VIII. povoláva Metoda (ako arcibiskupa „cirkvi panónskej“) do Ríma, kam sa dostavil v oficiálnom posolstve s veľkou možnosťou. V Ríme dosiahol posolstvo podstatný úspech na cirkevnom i spoločensko – politickom poli. Pápež vzal Svätopluka a jeho ríšu pod patronáciu Ríma, v čom najmä starší autori videli nezávislé postavenie Veľkej Moravy v medzinárodno-politickom aspekte. Súčasne sa Metod vo všetkom obhájil, pápež opätovne schválil používanie staroslovienkej liturgie (aj keď s istým obmedzením) a Metod ustanovil za arcibiskupa „svätej cirkvi moravskej“. Súčasne vysvätil za biskupa pre Nitru Svätoplukovho dôverníka, franského benediktína Wichinga. Týmto sa de facto ustanovila veľkomoravská cirkevná provincia s pevnou štruktúrou v rámci územia ríše, čo môžeme vnímať ako dôsledok politickej patronácie. Pápež súčasne vyzval Svätopluka, aby poslal i iného vhodného kandidáta na biskupa, čím by sa uvedená arcidiecéza stala plne funkčnou a sebestačnou aj na cirkevno-jurisdikčnom poli. Až od tejto chvíle sa mení Metodove voľné titulárne určenie panónskeho arcibiskupa, ktoré ani na území Panónie reálne nemohol vykonávať. Metod sa z titulárneho arcibiskupa s voľnejšími kompetenciami stáva arcibiskupom sídelným. Veľká Morava sa mení z prevažne misijného územia, resp. územia s výkonom právomoci pápežského legátstva, na samostatnú cirkevnú provinciu podliehajúcu priamo pápežskej kúrii.

⁸¹ Galuška, L.: Křesťanství v období byzantské misie, c. d., s. 82.

⁸² Menoušková, D.: Sedmdesát let archeologických výzkumů středohradištních lokalit na Uherskohradištsku a současný stav poznání tzv. Ostrova sv. Jiří. In: *Archaeologia Historica*, 2020, roč. 45, č. 2, s. 818.

⁸³ Život Klimenta. In: Škoviera, A.: *Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov*. Bratislava: PostScriptum, 2013, s. 108. Škoviera preberá preklad od Stanislav, J.: *Osudy Cyrila a Metoda a ich učeníkov v Živote Klimentovom*. Bratislava: Tatran, 1950, s. 63-126.

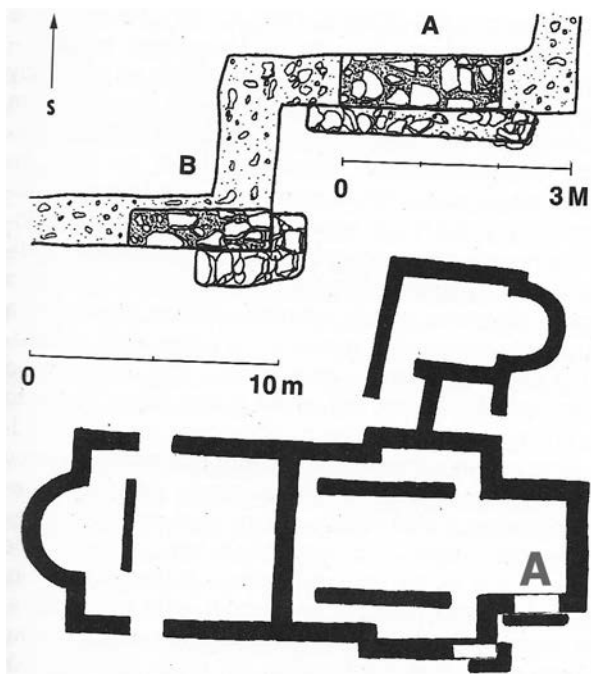
Sme presvedčení, že zmena pápežskej optiky, ku ktorej tu došlo, nebola výsledkom pápežovho pôvodného zámeru, ale návrhom zo strany veľkomoravskej delegácie.

Jednoznačná územná štruktúra vyžaduje aj pevné sídla cirkevných hierarchov. Súčasne sa v uvedenom cirkevnom členení odráža i duálny charakter ríše v zmysle Moravy a Nitrianska. V prípade Wichinga bola biskupským sídlom jednoznačne Nitra, i keď vzhľadom na kontinuálny stavebný vývoj sa architektúra biskupských stavieb zničila. Aj na základe ostatných výskumov však možno tvrdiť, že toto sídlo s chrámom sa nachádzalo v priestore dnešnej hradnej katedrály. Metodovo sídlo musíme hľadať v oblasti Moravského kniežatstva. Z dobových i dobovo inšpirovaných textov vieme aj o skutočnosti pochovania Metoda v jeho katedrálnom chráme „v stene na ľavej strane za oltárom Bohorodičky“. Pri hľadaní Metodovej katedrály musíme brať do úvahy nielen územnú charakteristiku či reprezentatívnosť sakrálnej stavby, ale aj hrobové miesto, resp. jeho zvyšky, zodpovedajúce príslušnému popisu. Preto musíme vylúčiť kostoly na Bratislavskom i Devínskom hrade, ktorých príslušnosť k moravskej časti je sporná a ani neobsahujú relevantne umiestnený hrob. Podobne sa vylučujú i kostoly v Pohansku a v lokalite „Špitálky“ (Staré Město), hoci posledne menovaný javí jednoznačné prvky byzantského architektonického riešenia. Samozrejme, v priebehu času sa vyskytlo množstvo rôznych teórií o situovaní Metodovho hlavného chrámu. Najpravdepodobnejším miestom sídla arcibiskupa Metoda je podľa všetkého lokalita „Sady“ v aglomerácii Staré Město – Uherské Hradiště. Obsahuje chrámový komplex zložitej dispozície, priľahlú rozmernú stavbu (rezidenciu s kláštorom?), krytú studňu (baptistérium?) a ďalšie objekty. V južnej stene presbytéria sa našla spodná úroveň hrobovej dutiny, ktorá by situovaním najlepšie zodpovedala zameranému opisu. Názor, že hľadaný hrob je v bazilike – Kostole č. 3 na mikulčických Valoch, je nutné odmietnuť z dôvodu svetského charakteru pochovanej osoby. Ak prijmeme lokalitu „Sady“ za cirkevné centrum ríše, ostáva otázka centra svetskej moci. Väčšina autorom za hlavné kniežacie sídlo považuje Valy pri Mikulčiciach. Uvádzame ďalšiu hypotézu, že hlavné centrum mohlo byť v priestore dnešného Starého Města, čo by znamenalo blízke susedstvo oboch najvyšších správnych sídel.

Method, Archbishop of the „Moravian Church“ and the (Great)Moravian Cathedral

Andrej Botek

In Great Moravia, a conflict between the archbishop Method and the Bavarian clergy grew. As results of this tension pope John VIII. summoned Method in June 879 from Great Moravia to Rome. In his letter, he named Method as „Archbishop of the holy Pannonian Church“. Method travelled as member of the official embassy with the nobleman Zemežizeň. In Rome, the message was a significant success in both the ecclesiastical and socio-political fields. The pope took ruler Svätopluk and his territory under the patronage of Rome. Method defended himself and pope appointed him archbishop of the „Holy Moravian Church „. At the same time, he ordained the bishop for Nitra, Svätopluk's confidant, the Frankish Benedictine Wiching. This de facto established a Great Moravian ecclesiastical province with a solid structure. Method until that time the titular archbishop with freer competencies became the resident archbishop. It means he had to have his seat with the archbishop's temple. Wiching had his seat in Nitra. Based on researches, it can be claimed that this seat with the church was located in the area of today's castle cathedral. We must look for the Method's seat in the area of the Moravian Principality. Method was buried in his cathedral „in the wall to the left of the altar of the Virgin Mary“. This description could be helped in the analysis of remains of known Great Moravian churches. Concerning analyses, we must reject the churches in Bratislava and Devín castles, Church N. 3 in Valy (Mikulčice), Church in „Špitálky“ etc. It is perhaps the locality „Sady“ in Uherské Hradiště as Method's residence. In the south wall of the archeological founded church, the rest of a grave was discovered. The political center is assumed at Valy (Mikulčice), but it could be also in Staré Město near Uherské Hradiště.

Obr. 1. Pôdorys sakrálneho komplexu v lokalite Sady – Uherské Hradište. Predpokladaný Metodov hrob označený „A“. Zdroj: Galuška, L.: Uherské Hradište – Sady. Křesťanské centrum říše Velkomoravské, c. d., s. 119. obr. 75. Úprava: A. Botek.

Obr. 2. Model predpokladaného arcibiskupského chrámu v lokalite Sady – Uherské Hradište. V stene presbytéria označená prímurovka hypotetického Metodovho hrobu. Zdroj: Galuška, L.: Křesťanství v období byzantské misie..., c. d., s. 76, obr. 2. Úprava: A. Botek.